

- 11) "प्रकृती संस्कृतम तम भवं प्राकृतमुच्यते" ——— ग्रंथात उल्लेखीत आहे.
 अ) प्राकृतानुशासन ब) प्राकृत व्याकरण
 क) प्राकृत प्रकाश ड) प्राकृत सर्वस्व
- 12) प्राकृत भाषेत शब्दांचे वर्गीकरण ——— प्रकारे केले जाते.
 अ) 2 ब) 3
 क) 4 ड) 5
- 13) प्राकृत भाषेत लिखीत ——— सामग्री सर्वात प्राचीन मानली जाते.
 अ) शिलालेख ब) प्राकृत चरित्र ग्रंथ
 क) नाटक ड) अपभ्रंश ग्रंथ
- 14) इ.स. पूर्व 1600 ते 600 इ. पूर्व ——— भारतीय आर्यभाषांचा काळ आहे.
 अ) मध्ययुगीन ब) प्राचिन
 क) आधुनिक ड) अश्मयुगीन
- 15) मरहट्ट प्रदेशातील बोलीभाषेतून विकसीत भाषा ——— प्राकृत आहे.
 अ) महाराष्ट्री ब) शौरसेनी
 क) मागधी ड) पैशाची
- 16) शौरसेनी प्राकृतास ——— क्षेत्राची भाषा मानले जाते.
 अ) गुजराथजनपद ब) मथुराजनपद
 क) मगधजनपद ड) बुंदेलजनपद

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- 1) शिलालेखी प्राकृत
- 2) आधुनिक भारतीय आर्यभाषाकाळ
- 3) प्राकृत भाषेतील शब्दसंपदा
- 4) अंगप्रविष्ट आगम
- 5) निया प्राकृत
- 6) महाराष्ट्री प्राकृत

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- 1) मध्ययुगीन प्राकृतभाषा काळ आणि तिची वैशिष्ट्ये सांगा.
- 2) अपभ्रंश प्राकृतची वैशिष्ट्ये सांगून तिच्या विकासाविषयी माहिती द्या.
- 3) नाटक साहित्यातील प्राकृत भाषेची माहिती द्या.
- 4) अर्धमागधी आगम ग्रंथाची थोडक्यात माहिती द्या.

प्र.4 1) प्राकृत भाषेच्या उद्गमविषयक स्वरूप सांगून प्राकृत व्याकरणांची माहिती द्या.

16

किंवा

- 2) प्राकृत भाषेचा विकास स्पष्ट करून शौरसेनी आगमांची माहिती लिहा.

प्र.5 अर्वाचीन प्राकृतची माहिती देऊन प्राकृतभाषिक शब्दांच्या वर्गीकरणाबद्दल चर्चा करा .

16

- 11) 'महानिसिंह' हा छेदसूत्राचा ---- भाग आहे.
 अ) पंचकल्प ब) कप्प
 क) महानिसिंह ड) निसिंह
- 12) स्थानकवासी व तेरापंथी संप्रदाय ---- आगमास मान्यता देतात.
 अ) 45 ब) 30
 क) 12 ड) 32
- 13) 'शस्त्रपरिज्ञा' यामध्ये ---- उद्देशक आहेत.
 अ) दोन ब) पाच
 क) सात ड) दहा
- 14) अनुत्तरविमानात उत्पन्न होणाऱ्या विशिष्ट पुरुषांचे वर्णन येते यास ---- म्हणतात.
 अ) आचारांग ब) अंतगडद्सा
 क) अनुत्तरोपपातिकदशा ड) उपासकदशा
- 15) आगमामध्ये 'ताण' चा अर्थ ---- आहे.
 अ) रक्षा करणारा ब) मारणारा
 क) जगविणारा ड) सोडविणारा
- 16) अंगातील उपांगाची संख्या ---- आहे.
 अ) 1 ब) 2
 क) 6 ड) 12

प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

16

- 1) पिंडनियुक्ती
- 2) लोकविजय – द्वितीय अध्ययन
- 3) अंगप्रविष्ट अंगबाहय
- 4) तृतीय वाचना
- 5) निसीह (निशीथ)
- 6) पंचकल्प

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- 1) आचारांगातील 'शस्त्रपरिज्ञा' अध्ययनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- 2) 'आवश्यक' या मूलसूत्राचा परिचय द्या.
- 3) मूलसूत्र 'उत्तराध्ययन' ग्रंथाचा परिचय द्या.
- 4) 'महानिशीथ' छेदसूत्राची माहिती द्या.

प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

16

- 1) छेदसूत्राचे मुनिजीवनातील महत्व स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) अंग व उपांग ग्रंथाची माहितीविषयी चर्चा करा.

प्र.5 महावीर यांचे उपदेश व आगमरचना यांची माहिती द्या.

16

- प्र.4** 1) सम्यग्ज्ञानाचे स्वरूप सांगा. 16
- किंवा
- 2) भावास्त्रवाच्या भेदांचे वर्णन सांगा.
- प्र.5** सात तत्त्वांचे स्वरूप सांगून मोक्षतत्त्व उपादेय आहे हे स्पष्ट करा. 16

- 9) खारवेलानी ---- चा पराभव करुन महाराष्ट्राचा उत्तर भाग अंकित केला.
 अ) चोलराजा ब) रथिक-भोजक
 क) सातकर्णी ड) यवन-डिमीत
- 10) गिरनार शिलालेखानुसार धर्माचरणाची शिकवण ---- यास शक्य नाही.
 अ) मौजी व लहरी ब) सज्जन व संयमी
 क) विचारी व ज्ञानी ड) आशिल व चारित्रहीनास
- 11) कलिंगाधिपती हे दुसरे नाव ---- यांचे आहे.
 अ) अशोक ब) खारवेल
 क) समुद्रविजय ड) बिंदूसार
- 12) भारतवर्षासाठी भरधवस हा शब्द ---- शिलालेखात उल्लेखित आहे.
 अ) मनसेहरा ब) मथुरा
 क) गिरनार ड) हाथीगुंफा
- 13) हाथीगुंफा शिलालेखामध्ये कलिंगजिनमूर्तीचा उल्लेख ---- ओळीत आहे.
 अ) दहाव्या ब) बाराव्या
 क) पाचव्या ड) सहाव्या
- 14) 'प्रथम युगीन प्राकृत' प्राकृत भाषेच्या विकासात ---- मानली जाते.
 अ) मागधी प्राकृत ब) शिलालेखी प्राकृत
 क) शौरसेनी प्राकृत ड) यापैकी नाही
- 15) नंदराजाचा उल्लेख हाथीगुंफा शिलालेखमधील ---- ओळीत आहे.
 अ) पाचव्या ब) अकराव्या
 क) आठव्या ड) बाराव्या
- 16) सम्राट खारवेल हा ---- वंशातील पराक्रमी राजा होता.
 अ) चेदी ब) मौर्य
 क) कुषाण ड) चंदेल

प्र.2 खालीलपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) सम्राट खारवेल यांची प्रजेपयोगी कामे सांगा.
 ब) सम्राट अशोक यांचा राज्यविस्तार व प्रशासनीक दृष्टीकोन थोडक्यात लिहा.
 क) सम्राट अशोकांच्या शिलालेखामधील धार्मिक व सामाजिक दृष्टीकोन सांगा.
 ड) हाथीगुंफा प्रस्तरलेखाची माहिती द्या.
 इ) अशोकांचे शिलालेखासंबंधी वर्णन करा.
 ई) भाषिक व सामाजिक महत्त्व सम्राट अशोकांनी शिलालेखातून काय दिले?

प्र.3 खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) सम्राट खारवेल यांच्या शिलालेखासंबंधी विश्लेषण करा.
 ब) सम्राट अशोक आणि खारवेल यांची समाज विषयक कार्ये सांगा.
 क) गिरनार शिलालेखातील अशोकाचा समताविषयक दृष्टीकोन लिहा.
 ड) सम्राट अशोकांच्या शिलालेखाचे ऐतिहासिक महत्त्व विशद करा.

- प्र.4** खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **16**
सम्राट खारवेल्याचा कारभार व त्यांच्या विकास कामांचा आढावा घ्या.
किंवा
प्रशासकीय दृष्टीकोनातून सम्राट अशोकांच्या शिलालेखाचे महत्त्व सांगा.
- प्र.5** सम्राट अशोकाच्या गिरनार शिलालेखासंबंधी सविस्तर चर्चा करा. **16**

- 9) 'संवेगरंगशाला' या रचनेत ---- भावनेचे निरूपण आहे.
 अ) वात्सल्य ब) संवेग
 क) शील ड) धर्म
- 10) 'णाणपंचमीकहा' या रचनेचा उद्देश ---- आहे.
 अ) प्रसिध्दी ब) श्रुतपंचमी व्रतमहात्म्य
 क) धनलाभ ड) चिंतन
- 11) डॉ. जगदीशचंद्र जैन यांनी वसुदेवहिंडीची भाषा ---- असल्याचा उल्लेख केला आहे.
 अ) जैन महाराष्ट्री ब) प्राचीन महाराष्ट्री प्राकृत
 क) अर्धमागधी ड) शौरसेनी
- 12) ऋषभदेवांचे चरित्र ---- या लंभकात वर्णित आहे.
 अ) सामाविजया ब) सोमश्री
 क) निलजसा ड) धम्मिलहिंडी
- 13) 'नम्मयासुंदरीकहा' ची रचना ---- यांनी केली.
 अ) जिनेश्वरसुरी ब) वर्धमानसुरी
 क) महेंद्रसुरी ड) जिनचंद्रसुरी
- 14) 'कुमारवालपडीवोह' याची रचना ---- यांनी केली.
 अ) सोमप्रभसुरी ब) हरिभद्रसुरी
 क) जिनेश्वरसुरी ड) धनपालसुरी
- 15) आ.हेमचंद्र यांच्या उपदेशाने प्रभावित होऊन ---- या सम्राटाने जिनमताचा स्वीकार केला.
 अ) धनपाल ब) कुमारपाल
 क) जिनपाल ड) अमोघवर्ष
- 16) ऋषभदेवांनी लिपी ज्ञान ---- यास दिले.
 अ) भरत ब) सुंदरी
 क) विश्वकर्मा ड) ब्राम्ही

प्र.2 खालीलपैकी टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) कुमारपाल प्रतिबोध
 ब) उद्योतनसुरी यांच्या स्थापत्य आधाराने कथेचे प्रकार
 क) पात्रांच्या आधारे कथेचे प्रकार
 ड) 'समराइच्चकहा' रचनेचा परिचय
 इ) विषयाच्या दृष्टीने 'दशवैकालिक सूत्र' यामध्ये वर्णित कथेचे प्रकार
 फ) 'आचार्य वीरसेन' यांच्याद्वारे प्रतिपादित धर्मकथेचे प्रकार

प्र.3 खालीलपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) कथा प्राप्त होणाऱ्या प्राकृत साहित्य संदर्भ विषयी संक्षिप्त चर्चा करा.
 ब) वसुदेवहिंडी रचनेत आलेल्या कुलकर परंपरेचे थोडक्यात वर्णन करा.
 क) वसुदेवहिंडी या रचनेत आलेल्या लोभी प्राण्यांच्या कथेचे संक्षिप्त वर्णन करा.
 ड) 'नीलजसा' लम्भकातील विभिन्न कथा- उपकथा यांचा परिचय द्या.

- प्र.4** प्राकृत कथा साहित्य व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **16**
किंवा
प्राकृत कथेचे विविध आचार्याद्वारे केले गेलेले प्रकार व त्याचा आधार याविषयी विस्तृत चर्चा करा.
- प्र.5** आचार्य हरिभद्रसूरी यांचे जीवन व साहित्य या विषयी चर्चा करा. **16**

- 8) 'समराइच्चकहा' के अनुसार, अग्निशर्मा गुणसेना के प्रति ---- भावनाएँ रखते हैं।
 अ) निदानरूपी शल्य
 ब) युद्धाची भावना
 क) मित्रत्वाची भावना
 ड) गुरुशिष्य संबंध
- 9) रचना 'संवेगरंगशाला' ---- की भावना का प्रतिनिधित्व करती है।
 अ) वात्सल्य
 ब) संवेग
 क) शील
 ड) धर्म
- 10) 'णाणपंचमीकहा' रचना का उद्देश ---- है।
 अ) प्रसिध्दी
 ब) श्रुतपंचमी व्रतमहात्म्य
 क) धनलाभ
 ड) चिंतन
- 11) डॉ. जगदीशचन्द्र जैनने उल्लेख किया है कि वसुदेवहिंडी इस रचना की भाषा ---- है।
 अ) जैन महाराष्ट्रीयन
 ब) प्राचीन महाराष्ट्री प्राकृत
 क) अर्धमागधी
 ड) शौरसेनी
- 12) ऋषभदेव का चरित्र ---- इस लंभक में वर्णित है।
 अ) सामाविजया
 ब) सोमश्री
 क) निलजसा
 ड) धम्मिलहिंडी
- 13) 'नम्मयासुंदरीकहा' की रचना ---- इन्होंने की।
 अ) जिनेश्वरसुरी
 ब) वर्धमानसुरी
 क) महेंद्रसुरी
 ड) जिनचंद्रसुरी
- 14) 'कुमारवालपडीवोह' की रचना ---- इन्होंने की।
 अ) सोमप्रभसुरी
 ब) हरिभद्रसुरी
 क) जिनेश्वरसुरी
 ड) धनपालसुरी
- 15) आ. हेमचंद्र के उपदेशो से प्रभावित होकर ---- इस सम्राटने जैन मत का स्वीकार किया।
 अ) धनपाल
 ब) कुमारपाल
 क) जिनपाल
 ड) अमोघवर्ष
- 16) ऋषभदेवने लिपी ज्ञान ---- इन्हे दिया।
 अ) भरत
 ब) सुंदरी
 क) विश्वकर्मा
 ड) ब्राम्ही

प्र.2 निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के टिप लिखिए।

16

- अ) कुमारपाल प्रतिबोध
 ब) उद्योतनसुरी द्वारा प्रतिपादित स्थापत्य आधार से कथा के भेद
 क) पात्रों के आधारपर कथा के भेद
 ड) 'समराइच्चकहा' रचना का परिचय
 इ) विषयों की दृष्टीसे 'दशवैकालिक सूत्र' में वर्णित कथाओं के प्रकार
 फ) 'आचार्य वीरसेन' इनके द्वारा प्रतिपादित धर्मकथाओं के प्रकार

- प्र.3** निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **16**
- अ) प्राकृत कथा प्राप्त होनेवाले साहित्य के संदर्भ में चर्चा करें।
ब) वसुदेवहिंडी रचना में उल्लेखित कुलकर परंपरा का संक्षिप्त वर्णन करें।
क) वसुदेवहिंडी रचना में उल्लेखित लोभी प्राणीयों की कथा का संक्षिप्त वर्णन करें।
ड) 'नीलजसा' लम्भक के विभिन्न कथा-उपकथाओं का परिचय दे।
- प्र.4** प्राकृत कथा साहित्य का विकास एवं विशेषताये स्पष्ट करें। **16**
- अथवा**
- प्राकृत कथा के विभिन्न आचार्य द्वारा किये गये भेद एवं उसके आधार कि विस्तृत चर्चा करें।
- प्र.5** आचार्य हरिभद्रसूरी इनके जीवन व साहित्य विषयक चर्चा करें। **16**

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
- अ) वज्जालगं मधील नाइमज्जाची माहिती लिहा.
ब) खंडकाव्याचा परिचय द्या.
क) वज्जालगं मधील 'वज्जा' चा अर्थ सांगून विविध वज्जा अर्थसहित लिहा.
ड) सुपासनाहचरियं स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- चरित काव्य साहित्याचा परिचय द्या.
- किंवा**
- प्राकृत काव्यांची वैशिष्ट्ये सविस्तर सांगा.
- प्र.5 महाकाव्याची वैशिष्ट्ये सांगून, सेतुबन्ध महाकाव्याची सविस्तर माहिती लिहा. 16

Seat No.	
----------	--

M.A. (Prakrit) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2022
शौरसेनी आगम

Day & Date: Wednesday, 22-02-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) आचार्य धरसेन यांनी आपले ज्ञान ---- या मुनीयुगलास दिले.
अ) कुंदकुंद - समंतभद्र   ब) जिनसेन - वीरसेन
क) अकलंक-निकलंक   ड) पुष्पदंत-भूतबली
- 2) अर्थात्मक व विचारात्मक स्वरूप असलेल्या रचनेस ---- म्हणतात.
अ) द्रव्यश्रुत   ब) भावश्रुत
क) ग्रंथसंपदा   ड) वेदांतिक
- 3) ---- ही भाषा मुख्यत्वेकरून दिगंबर जैन आगमांची आहे.
अ) शौरसेनी   ब) महाराष्ट्री
क) पाली   ड) अर्धमागधी
- 4) श्रुतकेवलींची संख्या ---- आहे.
अ) 3   ब) 5
क) 11   ड) 4
- 5) षटखंडागमातील ---- हे द्वितीय खंडाचे नाव आहे.
अ) महाबन्ध   ब) वेदनाखण्ड
क) खुद्दाबंध खण्ड   ड) जीवट्ठाण खण्ड
- 6) अंतिम श्रुतकेवली आचार्य भद्रबाहुंनी आपल्या ---- साधुसंघाबरोबर दक्षिण भारतात विहार केला.
अ) 10000   ब) 12000
क) 21000   ड) 31000
- 7) चिकित्सा आयुर्वेद यास ---- पूर्व अंतर्गत मानले जाते.
अ) उत्पाद   ब) क्रियाविशाल
क) सत्यवाद   ड) प्राणवाय
- 8) आगमातील प्रथम अंग असलेल्या भागास ---- म्हणतात.
अ) दृष्टीवाद   ब) आचारांग
क) स्थानांग   ड) व्याकरणसूत्र
- 9) दिगंबर जैनांच्या प्राचिन ---- आगम ग्रंथाची रचना 14 पूर्वीच्या आधारे झाली.
अ) मागधी   ब) पैशाची
क) शौरसेनी   ड) आर्धमागधी

- 10) पुराणे चरित्रे व कथानके यांचा समावेश जैन साहित्यात ---- अंतर्गत येतो.
 अ) करणानुयोग ब) चरणानुयोग
 क) प्रथमानुयोग ड) द्रव्यानुयोग
- 11) सर्व पूर्व साहित्याचे ज्ञान अंतिम ---- यांना होते.
 अ) श्रुतकेवली भद्रबाहु ब) गुणधर
 क) देवसेन ड) समंतभद्र
- 12) 'भगवती आराधना' यांची रचना ---- यांनी केली.
 अ) कर्णपार्य ब) शिवार्य
 क) भरतमुनि ड) शिवमुनि
- 13) कषायपाहुडास दुसरे नाव ---- आहे.
 अ) समयपाहुड ब) अट्टपाहुड
 क) पेज्जदोसपाहुड ड) भावसंगहो
- 14) अष्टांग महानिमित्त शास्त्राचे ज्ञानी आचार्य धरसेन सौराष्ट्रातील गिरनारच्या ---- गुंफेत साधना करीत असत.
 अ) इंद्र ब) चंद्र
 क) नंद ड) धर्म
- 15) षट्खंडागमातील जिवादिप्रमेय अंशाला ग्रहण करून आचार्य नेमिचंद्रांनी ---- रचना केली.
 अ) प्रवचनसार ब) नियमसार
 क) समयचार ड) गोम्मटसार
- 16) पाहुडदोहा याची रचना ---- यांनी 10 व्या शतकात केली.
 अ) रामसिंह ब) सिंहनंदी
 क) वीरनंदी ड) गुणनंदी

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) शीलं वंदं गुणो वा गाणं णिस्संगदा सुहच्चओ ।
 जीवे हिंसतस्स हु सव्वेवि णिरत्थया होंति ।।
- ब) परिहर छज्जीवणिकायवहं मणवयणकायजोगेहिं ।
 जावज्जीवं कढकारिदाणुमोदेहिं उवजुत्तो ।।
- क) जावइयाइं दुक्खाइं होंति लोयम्मि चदुगदिगदाइं ।
 सव्वाणिताणि हिंसाफलाणि जीवस्स जाणाहि ।।
- ड) तह जाण अहिंसार विणाण सीलाणि ठंति सत्त्वाणि ।
 तिस्सेच रकखणहं सीलाणी वदीव सस्सस्स ।।
- इ) णत्थि अणूदो अप्पं आयासादो अणूणयं णत्थि ।
 जह जह जाण महल्लं ण वयमहिंसासमं अत्थि ।।
- ई) सव्वो हि जहायासे लोगो भूमिए सव्वदिएदधि ।
 तह जाण अहिंसार वदगुणशीलाणि तिट्ठंति ।।

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) आ. वीरसेन आणि त्यांचे जीवन व साहित्याविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
 ब) पूर्व साहित्याचे वर्णन थोडक्यात करा.
 क) मुनी पुष्पदंत व भूतबली यांची कथा थोडक्यात लिहा.
 ड) आचार्य परंपरेची माहिती द्या.

- प्र.4** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **16**
आचार्य कुंदकुंद यांचा जीवनपरिचय व साहित्याचे वर्णन करा.
किंवा
श्रुतज्ञानाचा उद्गम व लोप यासंबंधी माहिती देऊन कषायपाहुडाचा परिचय द्या.
- प्र.5** आचार्य शिवार्य यांचा परिचय देऊन 'भगवती आराधना' ग्रंथातील अहिंसा व्रताचे वर्णन **16**
विस्तृत करा.

- 10) धूर्ताख्यानातील धूर्तीचे नाव ——— हे आहे.
 अ) विनया ब) कडू
 क) खंडपाना ड) गंगा
- 11) आ. हरिभद्रसूरी यांनी षड्दर्शन समुच्चय हा ग्रंथ ——— या भाषेत लिहिला आहे.
 अ) प्राकृत ब) हिन्दी
 क) मराठी ड) संस्कृत
- 12) हरिभद्रसूरी यांनी ——— यांच्याकडून दिक्षा घेतली.
 अ) जिनभद्र ब) जिनसेन
 क) जिनचंद्र ड) जिनदत्त
- 13) जन्म, जरा, मरणाविषयी वैराग्य, कामभोगापासून विरक्त, पापापासून दूर असे सात्विक पुरुष म्हणजे ——— होय.
 अ) अधम श्रोता ब) उत्तम श्रोता
 क) मध्यम श्रोता ड) जघन्य श्रोता
- 14) कर्म सिध्दान्त – देव आणि परलोक मानणाऱ्या दर्शनास ——— दर्शन म्हणतात.
 अ) नास्तिक ब) वैदिक
 क) सांख्य ड) आस्तिक
- 15) हरिभद्रसूरींनी ——— या विशिष्ट न्याय ग्रंथाची ही रचना केली होती.
 अ) समराइच्चकहा ब) अनेकांतजयपताका
 क) आत्मसिध्दि ड) धर्मसंग्रहिणी
- 16) तत्त्वज्ञानाच्या प्राप्तीकरीता युक्तिपूर्वक प्रयत्न करणे म्हणजे ——— होय.
 अ) दर्शन ब) ज्ञान
 क) चरित्र ड) सम्यक्त्व

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) बौध्द दर्शन
 ब) मीमांसक व जैन दर्शनाचा परिचय द्या.
 क) समराइच्चकहा मधील प्रथम भवाचे वर्णन करा.
 ड) धूर्ताख्यानद्वारे अंधविश्वासाचे निराकरण करा.
 इ) हरिभद्रसूरींच्या मते कथेचे प्रकार सांगून माहिती द्या.
 ई) हरिभद्रसूरींचे धर्म परिवर्तन स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) हरिभद्रसूरींच्या कथा साहित्याबद्दल थोडक्यात माहिती द्या.
 ब) उत्तम, मध्यम, जघन्य श्रोत्यांबद्दल माहिती द्या.
 क) धूर्ताख्यानमधील विविध मान्यतांचे निराकरण करा.
 ड) समराइच्चकहा मधील कथांचे विवरण द्या.

- प्र.4** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **16**
षड्दर्शनसमुच्चयाच्या आधारे दर्शनाचे स्वरूप व वर्गीकरण करा.
किंवा
षड्दर्शनसमुच्चयाच्या द्वारे सहा दर्शनांची माहिती स्पष्ट करा.
- प्र.5** आ. हरिभद्रसूरी यांचा जीवन परिचय देऊन त्यांच्या साहित्याबद्दल विशेष माहिती सविस्तर द्या. **16**

- 9) क्रोध, मान, माया, लोभ या विकारांचा विनाश केल्याशिवाय ---- होत नाही म्हणून या विकारांना दूर केलेच पाहिजे.
 अ) अंतरंग शुध्दी
 ब) बहिरंग शुध्दी
 क) चिंतन
 ड) स्वभाव विचार
- 10) प्राकृतभाषाचे लेखक वररुचि प्रकाश यांनी ---- हा ग्रंथ लिहीले.
 अ) सेतुबन्ध
 ब) प्राकृत प्रकाश
 क) कंसवहो
 ड) गाथासप्तशती
- 11) संघदासगणी यांनी वसुदेव भ्रमण यावर ---- रचना केली.
 अ) महाभारत
 ब) पांडवपुराण
 क) वसुदेवहिंडी
 ड) रामायण
- 12) तरंगवतीस वैराग्य ---- उत्पन्न झाले.
 अ) चिंतनाने
 ब) साधूंच्या दर्शनाने
 क) भोगाच्या विरक्तिने
 ड) स्वाध्यायाने
- 13) स्वयंपाकघरात मुख्य मलिन झालेल्या गृहीणीस कविने ---- उपमा दिली आहे.
 अ) मोत्याची
 ब) चंद्राची
 क) लावण्याची
 ड) धनाची
- 14) नावडत्या पत्नीस पतीच्या सहवासात कारणीभूत अशा ---- कारणास कुलवधूने नमस्कार केला आहे.
 अ) धनास
 ब) व्रतास
 क) कुलीनता
 ड) प्रेमास
- 15) महाराष्ट्री प्राकृतचा वापर ---- नाटकात आढळतो.
 अ) संस्कृत नाटकात
 ब) अपभ्रंश
 क) मराठी
 ड) हिंदी
- 16) प्राकृत साहित्याचा विकास ---- झाला आहे.
 अ) लोक साहित्यातून
 ब) आगमातून
 क) कल्पनेतून
 ड) चिंतनातून

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) धूर्ताख्यान
- 2) सूरसुन्दरीचरियं
- 3) कंसवहो
- 4) हरिभद्रांचे धर्मपरिवर्तन
- 5) मध्ययुगीन प्राकृत
- 6) जम्बूचरियं

- प्र.3** खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) **16**
- 1) चण्ड का प्राकृत लक्षण
  - 2) महाकाव्य व चरितकाव्य मधील अंतर
  - 3) गद्यपद्य मिश्रित चरित काव्य विशेषता
  - 4) बसुदेवहिण्डी
- प्र.4** 1) चरितकाव्य म्हणजे काय ते सांगून चरित काव्याबद्दल लिहा. **16**
किंवा
- 2) महाराष्ट्र कथा साहित्याबद्दल लिहा.
- प्र.5** महाकाव्याबद्दल सविस्तर चर्चा करा. **16**

- 9) मराठी भाषेची उत्पत्ति ---- प्राकृत मधून झाली.
 अ) शौरसेनी ब) मागधी
 क) महाराष्ट्री ड) पैशाची
- 10) षट्भाव सप्तपर्ण शब्दांमध्ये ---- वर्णाला छकारादेश होतो.
 अ) पदस्थ ब) आदिस्थ
 क) पूर्वस्थ ड) अन्त्यस्थ
- 11) ज्याच्याद्वारे संस्था आणि कारक यांचा बोध होतो त्यास ---- म्हणतात.
 अ) कारक ब) प्रत्यय
 क) संज्ञा ड) विभक्ति
- 12) ज्या वर्णाच्या उच्चारणामध्ये अन्य वर्णाची आवश्यकता नसते त्यास ---- म्हणतात.
 अ) कारक ब) प्रत्यय
 क) स्वर ड) व्यंजन
- 13) वर्णान्तर असंयुक्त न को 'ण' ---- या सूत्रामुळे होतो.
 अ) लाहले णः ब) न्मो मः
 क) नो णः सर्वत्रः ड) तालवृन्ते ष्टः
- 14) आधुनिक भारतीय भाषांची जननी ---- भाषा होय.
 अ) सुंदरी ब) अपभ्रंश प्राकृत
 क) उर्दू ड) इंग्रजी
- 15) स्फटिक शब्दातील 'ट' ला लकारादेश ---- या सूत्रामुळे होतो.
 अ) सर्वत्र लवराम ब) स्फटिके लः
 क) अन्त्यस्थ हलः ड) टो डः
- 16) प्राकृत व्याकरणामध्ये शब्दासाठी तद्भव, ---- व देशी असे म्हटले जाते.
 अ) कारक ब) अव्यय
 क) विभक्ति ड) तत्सम

प्र.2 टिपा लिहा (काणतेही चार)

16

- 1) सर्वनाम-(पु.स्त्री) प्रथमा विभक्ति नियम
- 2) समीकरण-त्याचे भेद
- 3) स्वर परिवर्तन, स्वराघात
- 4) स्वरभक्ति
- 5) आदेर्यो जः यष्टयां लः स्पष्ट करा.
- 6) प्राकृतभाषा-जनभाषा-मातृभाषा

प्र.3 टीपा लिहा (कोणतेही दोन)

16

- 1) विभक्ति व कारक स्पष्ट करा
- 2) अपभ्रंशच्या सामान्य प्रवृत्ति
- 3) प्राकृत पदरचनेची विशेषता सांगा
- 4) पैशाची, प्रकृतिः शौरसेनी स्पष्ट करा.

- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **16**
“प्राकृत प्रकाश” वररूचिकृत एक व्याकरण अध्ययन ग्रंथ स्पष्ट करा.
किंवा
“प्रकृति: संस्कृतम्” शौरसेनी नियम सिध्द करा.
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **16**
‘प्राकृत प्रकाश’ मधील लोप, आगम, विकार, परिवर्तन घेऊन हा ग्रंथ महत्त्वपूर्ण आहे हे स्पष्ट करा.

- 8) 'Hypothesis' यास मराठीत ---- असे म्हटले जाते.
 अ) तथ्य संकलन ब) मुलाखत
 क) गृहीतकृत्ये ड) विश्वसनियता
- 9) नमुना निवडीस ही एक मर्यादा आहे.
 अ) नेत्रुत्वाचा अभाव ब) प्रतिनिधिकतेचा अभाव
 क) चिंतनाचा अभाव ड) लोकशाहीचा अभाव
- 10) नमुना निवड पद्धतीचा फायदा आहे.
 अ) सुलभता, वेळ व पैसा यांची बचत ब) नेतृत्व निवडीस सहज
 क) प्रतिनिधि यांची वर्णी लावणे ड) त्रास कमी
- 11) तथ्यांचे ---- प्रकार आहेत.
 अ) प्राथमिक व दुय्यम तथ्य ब) अयोग्य व अंदाजीय तथ्य
 क) अविश्वसनीय व अहवाल तथ्य ड) शिलालेखीय व दुर्मिळ तथ्य
- 12) संशोधन आराखड्याचे फायदे पुढीलपैकी होत.
 अ) अचूक निष्कर्ष, तथ्य संकलन, आदर्श रूपरेषा व श्रम-पैशाची बचत, तथ्य विश्लेषण
 ब) दिशाभूल व वैचारिक चिंतनास प्रतिबन्ध व संशोधन पद्धति व तंत्रज्ञान
 क) सामाजिक क्रांति व विचार यांचे प्रतिबिंब व नविन संशोधन
 ड) संशोधनाचे अंतिम टोक व अत्युच्च विचार व ज्ञानप्रसार
- 13) हे प्रथमिक तथ्य संकलनाचे माध्यम आहे.
 अ) प्रश्नावली ब) दुर्मिळ लेख
 क) शासकीय गजेटियर ड) वर्तमानपत्र
- 14) नियंत्रित परिस्थितित निरिक्षण व परिक्षण याद्वारे केल्या जाणाऱ्या पद्धतशीर अध्ययनास ---- संशोधन आराखडा असे म्हणतात.
 अ) अन्वेषणात्मक पद्धति ब) वर्णनात्मक पद्धति
 क) प्रयोगात्मक पद्धति ड) निदानात्मक पद्धति
- 15) प्रयोगात्मक संशोधन आराखडा ही पद्धति ---- यांनी विकसित केली.
 अ) जॉन स्टुअर्ट मिल ब) जॉन मार्शल
 क) फ्रेडरीक निश्चे ड) चार्ल्स डार्विन
- 16) नेहमीच्या दैनंदिन जीवनात, संशोधन संबंधित उपयुक्त ठरणारी सुसंगत घटना वा माहिती म्हणजे ---- होय.
 अ) गृहितक ब) अहवाल
 क) तथ्य ड) संशोधन

प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- 1) संशोधनातील नैतिकता
- 2) गृहीतकृत्याची उगमस्थाने
- 3) साहित्य सर्वेक्षण
- 4) संशोधन आराखडा
- 5) नमुना निवडीचे स्वरूप
- 6) प्राथमिक तथ्ये

- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **16**
- 1) माहितीचे स्वरूप, संकलन व त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) अहवाल स्वरूप लेखनाचे उद्देश्य स्पष्ट करा.
  - 3) संशोधन अहवालाचा आकृतीबंध स्पष्ट करा.
  - 4) संशोधन प्रक्रियेचे स्वरूप सांगा.
- प्र.4** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **16**
- 1) संशोधन समस्येचे स्वरूप व त्याची निवड स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) प्रतिदर्श (नमुना) निवड व त्याच्या पद्धतीचे प्रकाराचे वर्णन करा.
- प्र.5** आदर्श गृहीतकृत्याचे गुण व परीक्षण पायऱ्या आकृतीबंध स्वरूपात स्पष्ट करा. **16**

- प्र.3 संक्षेप में उत्तर लिखिए। (कोई दो) 16**
- 1) प्रदत्तो के स्वरूप, संकलन एवं उसके भेद स्पष्ट कीजिए।
  - 2) रिपोर्ट लिखने के उद्देशो को स्पष्ट कीजिए।
  - 3) अनुसंधान रिपोर्ट की रूपरेखा को स्पष्ट कीजिए।
  - 4) अनुसंधान प्रक्रिया का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4 निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। 16**
- 1) अनुसंधान समस्या का स्वरूप, चयन स्पष्ट कीजिए।
अथवा
  - 2) प्रतिदर्श चयन के प्रकार एवं इसकी विधियों का वर्णन कीजिए।
- प्र.5 आदर्श परिकल्पना के गुणों और उसके परीक्षण चरणों को रेखाचित्र के रूप में समझाइए। 16**

Seat
No.

M.A. (Prakrit) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2022

अपभ्रंश प्राकृत आणि जम्बूसामिचरिउ

Day & Date: Monday, 20-02-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) अपभ्रंश ग्रंथाची जैन साधूजवळच पहिली माहीती — यांना झाली.
अ) डॉ. राजाराम जैन   ब) डॉ. पी. एन्. वैद्य
क) डॉ. जेकोबी   ड) डॉ. हीरालाल जैन
- 2) — भाषेतूनच भारतीय भाषांचा जन्म झाला आहे. जसे सिंधी, गुजराती, पंजाबी, मराठी, हिन्दी, आसामी इत्यादी.
अ) अपभ्रंश भाषा   ब) संस्कृत भाषा
क) महाराष्ट्री भाषा   ड) हिन्दी भाषा
- 3) दण्डी यांनी संपूर्ण वाङ्मयाला — भाषेमध्ये विभक्त केले आहे.
अ) सात   ब) चार
क) तीन   ड) नऊ
- 4) महाकवि स्वयंभू यांना — म्हणून ओळखले जात असे. कारण स्वयंभू छंदात 48 विभिन्न छन्द वापरले आहेत.
अ) छन्द-चूडामणि   ब) उत्प्रेक्षा स्वयंभूवः
क) कविराज   ड) चक्रवर्ती
- 5) कीर्ति सिंहचे पिता राजा — यांना नबाब असलान यांनी छल-कपटाने मारले होते.
अ) गुहसेन   ब) गणेश्वर
क) हरिसिंह   ड) शंकरभट्ट
- 6) भारतीय आर्य भाषेचा इतिहास किंवा विकासाच्या दृष्टिहून परवर्ती अपभ्रंशचे देश्य साहित्य विशेष महत्वाचे आहे हेच खऱ्याअर्थी — आहे.
अ) परवर्ती अपभ्रंश   ब) ऐहिकतापरक अपभ्रंश
क) शैव अपभ्रंश   ड) वाग्भट अपभ्रंश
- 7) जम्बूस्वामी यांना आपले गुरु सुधर्मास्वामी यांच्याकडून पूर्वजन्मीचा वृत्तान्त ऐकून — प्राप्त झाले.
अ) केवलज्ञान   ब) वैराग्य
क) दिक्षा घेण्याचे भाव   ड) श्रृंगारिक भाव
- 8) भ. महावीरांच्या परिनिर्वाणानंतर गौतम गणधर, सुधर्मास्वामी व — हया तिघांना निर्वाण प्राप्त झाले.
अ) हरिभद्र   ब) हेमचंद्र
क) जम्बूस्वामी   ड) विद्यापति

- 9) अपभ्रंशच्या ——— पौराणिक महापुरुष किंवा अधिकतर त्रेसष्ट शलाका पुरुषांचे जीवनचरित्र वर्णित आहे.
 अ) चरित काव्यामध्ये
 ब) महाकाव्यामध्ये
 क) खण्डकाव्यामध्ये
 ड) मुक्तक काव्यामध्ये
- 10) महाकवि अमर साहित्यकार आहेत ज्यांनी शाश्वत मूल्यांना सौंदर्यात्मक अभिव्यक्ति केली आहे.
 अ) स्वयंभू
 ब) पुष्पदंत
 क) कालिदास
 ड) भोज
- 11) 'सुदंसणचरिउ' हे चरितात्मक महाकाव्य णमोकार महामंत्राचे माहात्म्य प्रतिपादन करण्यासाठी ——— यांनी रचले आहे.
 अ) कवि हरिदेव
 ब) कवि धनपाल
 क) कवि नयनंदि
 ड) कवि कनकामर
- 12) तीर्थंकर महावीर यांनी धर्म प्रचारानिमित्त तत्कालीन लोकभाषा '———' चा प्रयोग केला.
 अ) संस्कृत
 ब) प्राकृत
 क) मराठी
 ड) हिन्दी
- 13) कवि यांनी रामकाव्य, कृष्णकाव्य ह्या दोन्ही चारित्रावर परम्परेने जवळजवळ 2000 वर्षापूर्वीच्या इतिहासातील समानरूपाने अधिकारपूर्वक काव्य रचले.
 अ) कवि रङ्गधू
 ब) कवि हरिभद्र
 क) कवि भोज
 ड) कवि स्वयंभू
- 14) आ-हेमचन्द्र रचित अपभ्रंश भाषेतील व्याकरण ग्रंथ ——— होय.
 अ) प्राकृत बोध
 ब) सिद्धहेम शब्दानुशासन
 क) प्राकृत व्याकरण
 ड) प्राकृत लक्षण
- 15) भाषा, छन्द, कवित्व आणि अभिव्यक्ति कौशल सगळ्या दृष्टिने ——— हा ग्रंथ स्वयंभू रचित अपभ्रंश साहित्याचा सिरमौर ग्रंथ आहे.
 अ) स्वयंभू छन्द
 ब) रिट्ठनेमिचरिउ
 क) पउमचरिउ
 ड) जम्बूसामिचरिउ
- 16) चित्त हेच सर्वांचे बीजरूप आहे. चित्तशुद्धीवर ——— यांनी विशेष लक्ष दिले. त्या चिंतामणिरूप चित्ताला प्रणाम करा तेच अभीष्ट फल देते.
 अ) नागार्जुन
 ब) बौद्धसिद्ध
 क) सरहपा
 ड) कण्हपा

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) चर्चरी
 ब) फागु
 क) सरहपा कण्हपा
 ड) जैनांच्या अपभ्रंश रचना
 इ) विद्यापति पदावली
 ई) नेमीनाथचउपई

16

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
अ) उक्तिव्यक्तिप्रकरण
ब) पृथ्वीराज रासो
क) जसहरचरित
ड) कवि रङ्घू
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
अपभ्रंश भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
अपभ्रंश साहित्यातील हिन्दी साहित्य विवेचन करा.
- प्र.5 अपभ्रंश साहित्याचा संक्षिप्त परिचय द्या. 16

Seat
No.

M.A. (Prakrit) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2022
Modern Prakrit Literature and Writers

Day & Date: Tuesday, 21-02-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) आचार्य सुनीलसागर यांचे दिशापूर्वीचे नाव ---- होते.
 अ) सुदिपकुमार जैन   ब) संदिपकुमार जैन
 क) सचिनकमुमार जैन   ड) सुजितकुमार जैन
- 2) रयणवालाकहा प्राकृत रचनेचा हिन्दी मध्ये भावांतर ---- केला.
 अ) मुनि सिनाराज   ब) मुनि दुल्हराज
 क) मुनि हरिभद्रसूरि   ड) मुनि स्थुलीभद्र
- 3) आचार्य सुनीलसागर यांच्या वडीलांचे पूर्वाश्रमीचे नाव ---- होते.
 अ) रूपचंद जैन   ब) वेणिचंद जैन
 क) फूलचंद जैन   ड) भागचंद जैन
- 4) णीदिसंगहो या ग्रंथाची रचना ---- विभागामध्ये केली आहे.
 अ) दोन   ब) सहा
 क) सात   ड) दहा
- 5) कथाकार चंदनमुनि यांनी रयणवालकहा या ग्रंथात ---- चा प्रयोग केला आहे.
 अ) नीतिसुत्र   ब) मूलसूत्र
 क) व्यवहार सूत्र   ड) अध्यात्म सूत्र
- 6) रयणवालकहा ग्रंथ ---- परंपरेचा आहे.
 अ) दिगंबर   ब) श्वेतांबर
 क) तेरापंथी   ड) बीसपंथी
- 7) रत्नपाल यांच्या माता-पिता यांचे नाव ----.
 अ) जिनदत्त-भानुमति   ब) दुर्दक-शीलवती
 क) हरिसिंह-विजयश्री   ड) शंकरभट्ट-गंगा
- 8) सेठ जिनदत्त यांच्या पत्नीचे नाच ---- होते.
 अ) भानुर्मान   ब) सत्यमती
 क) रत्नवती   ड) अनंतमती
- 9) 'समयसार' या ग्रंथाचे स्मरण करणारा ग्रंथ ---- आहे.
 अ) वयणसारो   ब) णियप्पज्झाणसारो
 क) अज्झपसारो   ड) भावणासारो

- 10) आचार्य सुनिलसागर यांचा जन्म ---- साली झाला.
 अ) 1962 ब) 1967
 क) 1977 ड) 1978
- 11) आ. सुनिलसागर यांचा ---- व्याकरणाचा ग्रंथ आहे.
 अ) प्राकृत बोध ब) प्राकृत प्रकाश
 क) प्राकृत लक्षण ड) सिध्दहेमशब्दानुशासन
- 12) 'पन्नआलम' या शब्दाचा अर्थ ---- आहे.
 अ) प्रातःकाल ब) प्रवेशकाल
 क) प्रवेशिका ड) यापैकी नाही
- 13) 'अस्तेय' याचा अर्थ ---- आहे.
 अ) मैत्री न करणे ब) चोरी न करणे
 क) हिंसा न करणे ड) परिग्रह न करणे
- 14) चंदनमुनि यांनी आपल्या ग्रंथामध्ये ---- शब्दांचा उपयोग केला.
 अ) पाईयलच्छिमाला ब) पाईललच्छिमाला
 क) पाईलगच्छीमाला ड) यापैकी नाही
- 15) पाईस सुंदर सोडू बहु ---- नाम
 अ) शिवरं ब) नगरं
 क) डयरं ड) नयरं
- 16) देवा समीवयायंति पूजंति य भूभुजा ।
 सुग्गदी य परे जम्मे ---- णिम्मलो जसो ॥
 अ) सिलेन ब) सीलेण
 क) मिलेण ड) गीतेण

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) अज्झप्पसारो एक अध्यात्म चिंतन
 ब) भावालोचना परिचय
 क) 'णीदिसंगहो' रचनेची सार्थकता
 ड) संक्षीप्त सार लोगणीदि
 इ) एक संक्षीप्त परिचय - रचणवालकहा
 ई) धम्मणीदि बाबत चिंतन स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) आचार्य सुनीलसागर यांनी 'णीदिसंगहो' या ग्रंथाची रचना का केली?
 ब) 'प्राकृत बोध' याबद्दल माहिती लिहा.
 क) आधुनिक प्राकृत साहित्य व रचनाकाराचा परिचय द्या.
 ड) निजात्मध्यानसार या ग्रंथाचा भाव स्पष्ट करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

16

आ. सुनीलसागर यांनी 'धम्मणीदि' तील जिनस्तुती, जिनमहिमा व फळ याबाबत काय उपदेश दिला आहे.

किंवा

चंदनमुनी व रचणवालकहा याबाबत कथा स्पष्ट करा.

प्र.5 आ. सुनीलसागर यांनी 'धर्मणीदि' व 'लोगणीदि' मधील दिलेला उपदेश स्पष्ट करा.

16

Seat
No.

M.A. (Prakrit) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Literature of Thakkur Feru' & Vatthuvijja

Day & Date: Wednesday, 22-02-2023

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 6:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) ठक्कुर फेरु हे जैन, विद्वान, श्रध्दालु श्रावक तत्कालीन दिल्लीच्या ——— दरबारात प्रमुख खजिनदार म्हणून राज्यसेवा रत होते.
 अ) अल्लाउद्दीन खिलजी   ब) कुतुबशाहा सुलतान
 क) अल्लाउद्दीन मसूदीशाह   ड) जलालुद्दीन
- 2) ठक्कुर फेरु यांच्या मुलाचे नाव ——— होते.
 अ) कुमारपाल   ब) हेमपाल
 क) श्रीपाल   ड) धनपाल
- 3) द्रव्यपरीक्षा या ग्रंथात ठक्कुर फेरु यांनी दुसऱ्या, तिसऱ्या गाथेमध्ये टकसालच्या अधिकारी रुपात असताना ——— व ——— यांच्यासाठी या ग्रंथाची रचना करतो असा संकल्प केला.
 अ) पुत्र व भ्राता   ब) पुत्र व मित्र
 क) भ्राता व मित्र   ड) पिता व पुत्र
- 4) ——— हा ठक्कुर फेरु यांचा ग्रंथ अजूनही अनुपलब्ध आहे.
 अ) युगप्रधान चतुष्पादिका   ब) गणितसार कौमुदी
 क) भूगर्भशास्त्र   ड) धातुत्पति
- 5) द्रव्यपरीक्षा गाथा नं. 56 मध्ये भगवान रामचंद्र यांना पूजनीय संयोगी व वियोगी ——— स्वर्ण मुद्रांचे वर्णन आहे.
 अ) कुमरु   ब) केसरी
 क) पद्मा   ड) सीतारामी
- 6) रत्नपरिक्षा हा ग्रंथ ——— इतक्या गाथांचा असून संवत ——— मध्ये रचला गेला श्रीमान् ठक्कुर फेरु यांचे कडून.
 अ) 149, 1375   ब) 132, 1372
 क) 28, 1347   ड) 57, 1403
- 7) वास्तूसार प्रकरण ग्रंथात छोटे दरवाजेचा नाव ——— आहे.
 अ) जालिय   ब) खंभा
 क) कडी   ड) धरण
- 8) तलवेध, कोणवेध, तालुवेध, ——— स्तंभवेध, तुलावेध व द्वारवेध असे सात प्रकारचे वेध आहेत.
 अ) तुलावेध   ब) कपालवेध
 क) द्वारवेध   ड) कोणवेध

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16**
- अ) वास्तूसार प्रकरण द्वितीय अध्याय बिम्बपरीक्षा सारांक्ष सांगा.
ब) द्रव्यसंग्रह ग्रंथातील विविध देशातील विविध मुद्रांचे वर्णन करा.
क) मूर्तीची उंची, उभ्यामूर्तीचे अंगविभाग, बैठ्या मूर्तीचे अंगविभाग स्पष्ट करा.
ड) वास्तुपुरुष चक्र, वास्तूदेवांची नावे 45 व त्यांचे स्थान.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16**
- जिनप्रतिमाके शुभाशुभ लक्षण, संस्कार योग्य मूर्ती , घरात ठेवण्यास योग्य मूर्ती कोणती याविषयी विवेचन करा.
- किंवा**
- ठक्कुर फेरु यांच्या साहित्य रचनेबद्दल विस्तृत विवेचन करा.
- प्र.5 ठक्कुर फेरु यांच्या जीवन परिचयासहित शिल्पकला, वास्तूसार प्रकरण भूमिपरीक्षा, भूमिलक्षण फल इत्यादींचे विस्तृत वर्णन करा. 16**

- 9) प्राकृत सूक्ति कोष याची रचना ---- यांनी केली.
 अ) विदयासागर   ब) चन्द्रप्रभसागर (महोपाध्याय)
 क) महानसागर   ड) सुनिलसागर
- 10) लक्ष्मीलाभगणी याच्या वैराग्यरसायण मध्ये गाथा ---- आहेत.
 अ) 415   ब) 48
 क) 102   ड) 498
- 11) तृतीय प्रतिमेचे नाव ---- आहे.
 अ) उद्दिष्ट त्याग   ब) अनुमतित्याग
 क) दर्शन प्रतिमा   ड) सामायिक
- 12) शंकराचार्यांच्या वेदान्तस्तोत्राची आठवण करून देणारे प्रौढ परंतु प्रवाही भाषा असलेले ---- स्तोत्र आहे.
 अ) उवसग्गहर   ब) ऋषभपच्यासिका
 क) निजात्माष्टक   ड) गोमटेश
- 13) 'आयाणं नरयं' या उत्तराध्ययन मधील गाथेमध्ये नरयं चा ---- अर्थ आहे.
 अ) नारद   ब) नरक
 क) नियम   ड) निर्दोष
- 14) उद्दिष्ट त्याग ही प्रतिमा ---- क्रमांकाची आहे.
 अ) 3   ब) 8
 क) 9   ड) 11
- 15) आचार्य सुनिलसागर यांनी ---- प्राकृत रचना केल्या.
 अ) 1444   ब) 17
 क) 28   ड) 1
- 16) प्रथम तीर्थंकर वृषभनाथ यांची स्तुती 'ऋषभपंचसिका' यामध्ये ---- गाथा आहेत.
 अ) 102   ब) 193
 क) 50   ड) 100

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) प्राकृत सूक्ति कोष यामध्ये वर्णित अज्ञानाचे वर्णन करा.
 ब) निजात्माष्टक या आ. योगिंदु च्या रचनेविषयी माहिती द्या.
 क) आचार्यभक्ति
 ड) गोमटेश स्तुती
 इ) श्रुत भक्ति
 ई) धम्मरसायण

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) श्रावक प्रतिमा यामधील प्रतिमाचे वर्णन करा.
 ब) धार्मिक स्तोत्र साहित्याचा परिचय द्या.
 क) प्राकृत नीति काव्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
 ड) रसेतर मुक्तक काव्यांचा परिचय द्या.

- प्र.4** आ. कुंदकुंद यांच्या दशभक्तिचा परिचय द्या. **16**
किंवा
'प्राकृत सूक्ति कोष' यांचा परिचय देऊन त्यामध्ये वर्णित विषयांचे स्पष्टीकरण करा.
- प्र.5** प्राकृत स्तोत्र साहित्य यांचा विकास याविषयी चर्चा करा. **16**

Seat No.	
----------	--

M.A. (Prakrit) (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2022
Prakrit Neeti Aani Stotra Kavya

Day & Date: Thursday, 23-02-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 16

- 1) 'णमिउण त्थोतं' या प्राकृत स्तोत्राची रचना ---- यांनी केली.
 अ) नेमिचंद्र
 ब) मानतुंग
 क) समन्तभद्र
 ड) भद्रबाहु
- 2) श्वेतांबरांच्या पौराणिक भूगोलाचे वर्णन करणारे ---- यांचे स्त्रोत 'शाश्वत चैत्यास्तव' आहे.
 अ) अभयदेवसूरी
 ब) जिनेश्वरसूरी
 क) देवेंद्रसूरी
 ड) हरिभद्रसूरी
- 3) 'लध्वजित शांतिस्तवन्' याची रचना ---- यांनी केली.
 अ) हरिभद्रसूरी
 ब) जिनवल्लभसूरी
 क) जिनेश्वरसूरी
 ड) जिनदत्तसूरी
- 4) भाषाशास्त्रीय अभ्यासकांच्या मते योगिंदु हे प्राकृत भाषेतील ---- आहेत.
 अ) रसिक कवि
 ब) अध्यात्मीक कवि
 क) लोककवि
 ड) जनकवि
- 5) अभयदेवसूरी यांनी ---- स्तोत्राची रचना 30 गाथामधून केली आहे.
 अ) जय तिहुयण
 ब) तिजयपहुत्त
 क) उवसगगहर
 ड) भक्तामर
- 6) ज्या मुक्तकामध्ये संसारापासून विरक्त होण्याची आचार व नैतिक नीति नियमांची चर्चा असते अशा रचनांना ---- म्हणतात.
 अ) नीतिकाव्य
 ब) धर्मरसायन
 क) चरितकाव्य
 ड) नीतिरसायन
- 7) 'णिर्वाणकाण्ड' याची रचना आ.कुंदकुंद यांनी कोणत्या भाषेत केली?
 अ) शौरसेनी
 ब) अर्धमागधी
 क) मागधी
 ड) हिन्दी
- 8) 'गोम्मटेस थुदी' यामध्ये ---- यांची स्तुती आली आहे.
 अ) आदिनाथ
 ब) अनंतवीर्य
 क) बाहुबली
 ड) नेमिनाथ

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16**
- अ) निर्वाणकाण्ड स्तोत्रात वर्णित प्राचीन तीर्थक्षेत्रांचा परिचय द्या.
ब) 'गोमटेश स्तुती' याविषयी लिहा.
क) आ. योगिंदु यांच्या 'निजात्माष्टक' रचनेविषयी लिहा.
ड) रसेतर मुक्तक काव्याचा परिचय द्या.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16**
- शौरसेनी भक्ति रचना यांचा परिचय आणि वैशिष्ट्ये लिहा.
किंवा
'श्रावक प्रतिक्रमण' या मध्ये वर्णित विषयांचे वर्णन करा.
- प्र.5 स्रोत म्हणजे काय हे स्पष्ट करून प्राकृत स्रोत साहित्याचा परिचय द्या. 16**